

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-03-10

Diarienummer 0355/20

Handläggare

Gunilla Henningsson

Telefon: 031-368 02 72

E-post: gunilla.henningsson@stadshuset.goteborg.se

Remittering av Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Kommunstyrelsen remitterar, utan eget ställningstagande, stadsledningskontorets förslag till Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program, i enlighet med bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, till utsedda remittenter, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, med begäran om yttrande senast 2021-09-10.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade 2019-12-11 § 936 att ge stadsledningskontoret, tillsammans med social resursnämnd, i uppdrag att ta fram ett nytt program för det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i staden. Kommunstyrelsen antog 2020-08-19 § 652 en inriktning för det nya programmet, vilken innebar att programmet ska fokusera på direkt trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete och inbegripa trygghet, säkerhet och stadsmiljö samt både social och situationell prevention.

Stadsledningskontoret har, tillsammans med social resursförvaltning, tagit fram ett förslag till program. Programmet har sin utgångspunkt i regeringens brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott. Programmet är uppdelat i mål för arbetsprocessen och mål för arbetets inriktning. Mål för arbetsprocessen fokuserar på att öka kunskapen och öka samverkan. Målen för arbetets inriktning fokuserar på att minska otryggheten till följd av rädslan att utsättas för brott, minska risken för brott i specifika miljöer/situationer samt minska motivationen att begå brott.

Syftet med programmet är att förtydliga vad som förväntas av stadens nämnder och styrelser i den gemensamma kraftsamlingen för att öka tryggheten och att minska brottligheten i staden. Syftet är att skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt arbete som anpassas till samhällsutvecklingen och bedrivs samordnat och kunskapsbaserat mot aktuella läges- och problembilder. För att skapa tydlighet gentemot det långsiktigt främjande arbetet föreslås programmet benämnas Göteborg Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program.

Programmet föreslås sändas på remiss till ett urval av nämnder och styrelser, kommunstyrelsens råd samt till Polismyndigheten och Kriminalvården.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Kostnader för brott är ett brett område inom vilket det har gjorts en mängd studier. Brottsförebyggande rådet (Brå) gav i oktober 2017 ut en forskningsöversikt om studier som försöker beräkna vad brottsligheten kostar. Översikten visar att det inte finns någon samstämmig bild över vilka kostnader som ska inbegripas eller hur de ska beräknas. Översikten visar dock tydligt att brottslighet har stora kostnader, såväl materiella som emotionella. Även otrygghet bedöms ha höga kostnader för samhället.

Göteborgs Stads samtliga förvaltningar och bolag bedriver idag ett omfattande arbete inom verksamhetsområdet. Utifrån nämnder och styrelser bedömningar och prioriteringar varierar omfattningen av arbetet. Ekonomiska effekter av att minska brottslighet och öka tryggheten i Göteborg kan öka kostnaden för den nämnd eller styrelse som står för insatsen, medan den kan ge positiva ekonomiska effekter för en annan verksamhet. De minskade kostnader som uppkommer genom ett väl utfört trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete visar sig ofta först på längre sikt.

Stadens kostnader för det direkta brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete följs inte upp på ett systematiskt och enhetligt sätt. Det medför svårigheter redovisa stadens samlade kostnader för det direkta brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Därmed är det inte möjligt att mäta hur en kostnadsutveckling kan gestalta sig med anledning av ett nytt program. Förvaltningar och bolag har ansvar för området och resurser finns fördelade i befintliga budgetramar.

Ett trygghetsskapande och brottsförebyggande program och de politiska prioriteringar som framkommit i den av kommunfullmäktiges fastställda budget för 2021 innebär i sig en ambitionshöjning av arbetet. De nya socialnämnderna har tillförts 60 miljoner i sina budgetramar för 2021 och det bedöms vara tillräckligt för den ambitionshöjning som ett nytt trygghetsskapande och brottsförebyggande program medför. Socialnämnderna har även omfördelat en del resurser till Socialnämnd Centrum för de stadenövergripande uppgifterna, däribland avhoppverksamheten. Socialnämnden Centrum har i kommunfullmäktiges budget för 2021 fått uppdraget att utreda och ta fram förslag på en modell och investeringskalkyl för insatser mot unga i riskzon.

Ett väl fungerande trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete påverkar stadens samtliga bolag och förvaltningar i olika omfattning. En tryggare stad innebär en ökad delaktighet i samhällslivet, minskad skadegörelse, fler turister, minskade reparationer, ökade skolbetyg, högre grad av självförsörjning och förbättrade uppväxtvillkor. Grundläggande premisser för ekonomisk utveckling och upprätthållande av välfärden är att människor känner tillit till varandra och samhällsinstitutionerna. Trygghet är en faktor som har betydelse för tillit. Förslaget till program rör insatser där Göteborgs Stad kan bidra till att människor känner trygghet i att inte utsättas för brott och tillit till att samhället förmår förebygga och hantera frågor som rör brott.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret inte har funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Otrygghet och brottslighet medför flertalet negativa konsekvenser. Framst förs tankarna till de direkta offren, de som utsätts för brott eller lever ett liv i otrygghet. Studier visar även att de som begår brott lider av otrygghet och sämre hälsa.

Att bli utsatt för ett brott kan leda till fysiska och psykiska skador. Konsekvenserna kan även vara av social karaktär och i form av ekonomiska förluster. En förlorad grundtrygghet för en längre eller kortare tid påverkar den som blivit offer för ett brott.

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska barnets rättigheter beaktas i alla åtgärder och beslut som rör barn. Det är därför viktigt med ett barnrättsperspektiv i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Enligt artikel 19 i barnkonventionen har barnet rätt till skydd mot alla former av våld, vilket även innefattar psykiskt våld och kränkningar. Barn påverkas även när föräldrar eller nära anhöriga begår eller utsätts för brott. Artikel 6 betonar barndomen som en viktig period i en människas liv, där barnet har en rätt att utvecklas och en rätt till särskilt skydd. Rätten till utveckling innefattar ett krav på skydd mot våld och övergrepp och är därför nära sammanbunden med artikel 19. Barn och unga har rätt att känna sig trygga i sin stad och ska ges möjlighet att kunna röra sig fritt. Enligt barnkonventionen artikel 31 har barn rätt till lek, vila och fritid. De har även rätt till att, enligt artikel 33, skyddas från narkotika.

Barnombudsmannens årsrapport 2018 innehåller en beskrivning av hur barn upplever otrygghet, våld och kriminalitet. I rapporten framkommer att barn ser andra människor i området såväl som en trygghetsfaktor som en otrygghetsfaktor, och att platsens utformning påverkar hur trygga de känner sig. Genom att beakta barns rättigheter vid utformning av stadsmiljöer kan man säkerställa att rättigheterna tillvaratas. Barnen som bor i förorterna beskriver att otryggheten beror på att det finns droger, vapen och skjutningar i närområdet. Barnen beskriver att familj, släkt och vänner bidrar till trygghet och skyddar dem från det som upplevs som otryggt.

Såväl nationella som lokala trygghetsundersökningar visar att kvinnor i större utsträckning än män upplever otrygghet. Detta är tydligt i hela Göteborg men extra tydligt i vissa delar av staden. Känslan av otrygghet begränsar deras möjligheter att vistas i det offentliga rummet och skapar en ojämlik tillgång till Göteborg. Den mänskliga närvaron skapar förutsättningar för möten men ger även utrymme för konflikter. En bättre planering kan minska brottsligheten och även minska rädslan för brott. Det kan bidra till ökad trygghet och förhöjd livskvalitet vilket främjar en god hälsa hos befolkningen.

Pojkar och unga män utgör i större utsträckning gärningspersoner och brottsoffer. Ett brottsförebyggande arbete som syftar till att verka på platser där dessa brott ofta sker är positivt för gruppen och skapar ökad trygghet för fler grupper i samhället.

Diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder är faktorer som påverkar graden av otrygghet och risken att utsättas för brott. För personer med funktionsnedsättningar visar forskning tre teman som tillsammans utmärker beskrivningar och förklaringar av våld mot personer med funktionshinder. Dessa tre teman är osynlighet, sårbarhet och beroende.

Samverkan

En information om Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program har skett vid centrala samverkansgruppen 2021-02-25 § 7.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2020-08-19 § 652
2. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2019-12-11 § 936
3. Förslag till remittenter
4. Förslag till Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program

Ärendet

Stadsledningskontoret redovisar i detta tjänsteutlåtande ett förslag till nytt trygghetsskapande och brottsförebyggande program. Programmet föreslås sändas på remiss till byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, lokalnämnden, nämnden för funktionsstöd, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, nämnden för konsument och medborgarservice, park- och naturnämnden, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden, Förvaltnings AB Framtiden, Göteborg Business region AB, Higab AB, Göteborg & Co AB, Göteborgs Kollektivtrafik AB, Försäkrings AB Göta Lejon, kommunstyrelsens råd samt till Polismyndigheten och Kriminalvården.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutade 2019-12-11 § 936 att ge stadsledningskontoret, tillsammans med social resursnämnd, i uppdrag att ta fram ett nytt program för det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet i staden. Samtidigt beslutades att förlänga gällande program tills ett nytt beslutats.

Kommunfullmäktige antog programmet Dialog och Samarbete 2014-12-11 § 22. Resultaten från deluppföljningar av Dialog och samarbete, som genomförts 2017 och 2018, visar att programmet använts av stadens förvaltningar och bolag. Stadsdelsförvaltningar har använt det som en vägledning för hur stadsdelarna kan prioritera i sitt trygghetsfrämjande arbete samt som kunskapsunderlag i arbetet med lokala handlingsplaner. Fackförvaltningarna och bolagen beskriver att de haft en vilja att använda programmet i högre utsträckning men att ett hinder varit svårigheten att integrera programmet och dess intentioner inom ramen för verksamheten. Stadsledningskontorets bedömning var att det är svårt att följa upp synbara effekter av programmet på grund av dess omfattning, att programmet är för övergripande i sin karaktär och fokuserar på det långsiktiga och förebyggande arbetet istället för det direkt trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet.

Kommunstyrelsen beslutade 2020-08-19 § 652 om inriktning för det nya programmet. Beslutet innebar att programmet ska fokusera på direkt trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete och inbegripa trygghet, säkerhet och stadsmiljö samt både social och situationell prevention. I inriktningen ingick även att det nya programmet ska skickas ut brett på remiss i staden innan färdigställande. Tidsplanen fastställdes med hänvisning till att de nya nämnderna skulle ges möjlighet att organisera sig.

Koppling till andra styrande dokument

Nationellt

I det nationella brottsförebyggande programmet, Tillsammans mot brott (Skr. 2016/17:126), beskrivs regeringens övergripande målsättningar för hur ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete bör bedrivas och hur samverkan mellan berörda aktörer kan utvecklas. Programmet lyfter fram vikten av såväl social som situationell brottsprevention. Det förstnämnde syftar till att motverka att individer börjar begå brott. Här återfinns allt från insatser i skolan till insatser inom socialtjänsten. Situationell brottsprevention riktas mot tillfället, platsen eller sammanhanget där brottet

begås, liksom mot brottsobjektet. I det nationella programmet lyfts ett behov av att särskilt utveckla det situationella brottsförebyggande arbetet.

Regeringen lyfter i programmet fram att det brottsförebyggande arbetet bör utföras mer strukturerat och kunskapsbaserat. På lokal nivå är kommunen en central aktör men arbetet bör involvera fler parter, såsom näringslivet, civilsamhället och akademien. Den kunskap som tas fram måste användas i praktiken och genomsyra utvecklingsarbetet på lokal nivå. Arbetet bör följas upp löpande och utvärderas regelbundet. Det nationella programmet slår fast att det behöver finnas ett strategiskt styrdokument i det lokala arbetet i kommunerna som står i samklang med den nationella inriktningen.

Tillsammans mot brott har varit en viktig utgångspunkt i framtagande av ett nytt trygghetsskapande och brottsförebyggande program för Göteborg Stad. Även i det lokala programmet läggs särskilt vikt på de förutsättningar för arbetet som måste vara i fokus parallellt med arbetets inriktning.

Kommunfullmäktiges budget

På en övergripande nivå relaterar programmet till Göteborgs Stads budget för 2021. I budgeten finns mål som knyter an till innehållet i förslaget till trygghetsskapande och brottsförebyggande program, både avseende målen för arbetsprocessen liksom målen för arbetets inriktning. Budgeten ger även nämnder och styrelser ett antal uppdrag i syfte att öka tryggheten och minska brottsligheten i Göteborg. Uppdragen som riktar sig till kommunstyrelsen innebär bland annat att ta fram en långsiktig strategi för att stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen i Göteborg. Kommunstyrelsen ska även, tillsammans med övriga nämnder och styrelser, ta fram en handlingsplan för att inga områden ska vara utsatta områden år 2025. Utöver dessa uppdrag finns uppdrag som handlar om ökad kontroll och samverkan med andra myndigheter för att minska brottsligheten.

Även socialnämndernas uppdrag i kommunfullmäktiges budget ligger i linje med målsättningarna i programmet. Socialnämnderna har uppdrag om att fortsätta arbetet med trygg i-modellen, stärka samverkan med SSPF och insatserna riktade mot barn och unga som vistas i våldsbejakande miljöer, utveckla det våldspreventiva arbetet och säkerställa kompetens för särskilt sårbara grupperns risker för våldsutsatthet. Samtliga dessa uppdrag knyter an till programmets innehåll.

Agenda 2030 och Göteborgs Stads program för en Jämlig stad

Förslaget till Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2021–2026 utgår även från Agenda 2030 som är en global utvecklingsagenda för hållbar utveckling. Agendan tar ett helhetsgrepp kring hållbar utveckling och betonar att de tre dimensionerna: social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet är lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra. Agendas 17 globala mål är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Förenklat handlar social hållbarhet om social rättvisa och social sammanhållning. Det handlar om välfärden och dess fördelning samt samhällets förmåga att hantera konflikter och problem. Ett polariserat och ojämlikt samhälle kan utgöra en grogrund för brottslighet och otrygghet.

Generella välfärdsinsatser som exempelvis utbildning, arbetsmarknad och boende är exempel på förutsättningar för trygghet och har ofta positiva brottsförebyggande effekter. Det är både en fråga om ekonomisk trygghet och förutsättningar för människor att på lika villkor välja väg i livets olika skeden. Göteborgs Stads långsiktiga arbete för en jämlig

stad fokuserar på de livsvillkor människor lever under. Livsvillkoren omfattar bland annat en likvärdig uppväxt, utbildning, arbete, en god försörjning, ett bra boende, en god livsmiljö samt delaktighet och inflytande i samhällsutvecklingen och i sina liv. Ojämliga livsvillkor kan komma till uttryck genom att vissa grupper i samhället har mindre möjlighet att påverka sina liv och har en mer begränsad frihet och handlingsutrymme. Det kan yttra sig som sämre ekonomiska förutsättningar, trångboddhet och ohälsa samt sämre läsförmåga. Men även i form av otrygghet, låg tillit och lägre demokratisk delaktighet. Fördelningen av livsvillkoren har betydelse för hur jämlikt och sammanhållet ett samhälle är. Social sammanhållning är ett kitt som håller ihop samhället. Bristande social sammanhållning och låg mellanmännisklig tillit kan leda till känslan av otrygghet.

Ur ett trygghetsperspektiv ligger arbetet inom målområdena i programmet för Jämlik stad i linje med social prevention, exempelvis genom tidigt föräldrastöd, deltagande i förskola, en välfungerande skolgång och utbildning. Om människor till följd av dessa insatser får en grundläggande trygghet och förutsättningar att leva ett gott liv minskar risken att de hamnar i brottslighet. I programmet för Jämlik stad finns det också strategier som syftar till att ge barn och unga möjlighet till delaktighet, inflytande och rätt att vara sig själva, liksom strategier om en tillgänglig och meningsfull fritid. Stadens långsiktiga arbete för en jämlik stad är främst främjande och förebyggande samt har fokus på tidiga insatser, men arbetet för en jämlik stad fokuserar också på direkta insatser. Det kan till exempel vara insatser som skapar en trygg, omhändertagen och tillgänglig offentlig miljö och mötesplatser för olika målgrupper, så som på torg eller i parker.

Reglementen och ägardirektiv

Kommunfullmäktige har beslutat om en ny nämndorganisation för staden som trädde i kraft vid årsskiftet 2020/2021. Organisationsförändringen som har genomförts omfattar inrättande av nya nämnder, överföring av vissa verksamhetsansvar till befintliga nämnder samt avveckling av stadsdelsnämnderna och social resursnämnd. Stadsdelsnämndernas tidigare ansvar för befolkningen har fördelats på flera nämnder.

Enligt reglementena för stadens socialnämnder Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst ansvarar de inom sitt stadsområde för de uppgifter som ankommer på kommunen inom verksamhetsområde individ- och familjeomsorg. Individ- och familjeomsorgens uppgifter fokuserar på socialtjänstlagens grupper; barn och unga, missbrukare, brottsoffer samt personer som vårdar eller stödjer en närstående inom dessa grupper. Med beaktande av befolkningens behov och kännedom om lokala förhållanden ska de fyra socialnämnderna utifrån sitt verksamhetsansvar vara en aktiv part när det gäller insatser inom följande områden: trygghetsarbete, krisstöd, sociala erfarenheter i samhällsplaneringen, folkhälsoarbete och samverkan med civilsamhället. Nämnderna har därutöver ett lokalt samordningsuppdrag i förhållande till andra nämnders och styrelser medverkan inom sitt respektive stadsområde avseende dessa områden.

För att möjliggöra samverkan och samordning inom bland annat trygghetsarbetet så har kommunfullmäktige beslutat att ytterligare nämnders reglementen ska revideras. För ett flertal nämnder skedde detta under hösten 2020. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden, nämnden för funktionsstöd, kulturnämnden, grundskolenämnden, idrotts- och föreningsnämnden, miljö- och klimatnämnden och nämnden för konsument- och medborgarservice har fått ett tydligt ansvar att vara en aktiv part när det gäller insatser inom kungemensamma frågor som trygghetsarbete, folkhälsoarbete, sociala erfarenheter i samhällsplaneringen samt samverkan med civilsamhället. I

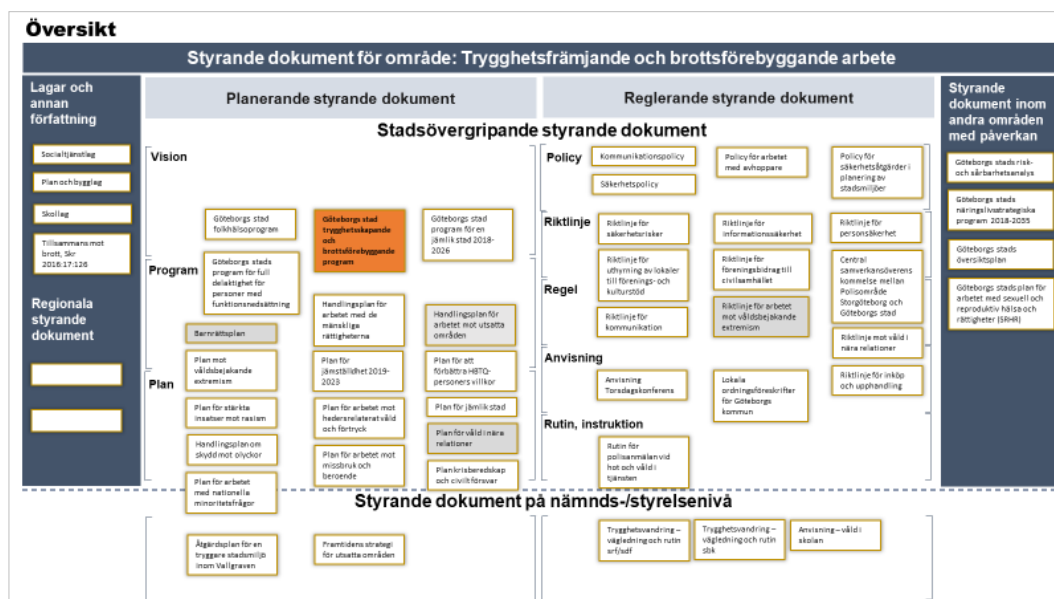
stadsledningskontorets förslag till kommunstyrelsen 17 mars 2021 framgår att även byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, park- och naturnämnden, trafiknämnden, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, utbildningsnämnden samt förskolenämnden ska tillföras ett likalydande uppdrag i reglementena.

De nya reglementena lägger ett ansvar på majoriteten av stadens nämnder att bidra till att öka tryggheten i staden. Utöver det ligger ett ansvar på samtliga nämnder att driva ett integrerat och proaktivt hållbarhetsarbete som syftar till att uppnå målen i Agenda 2030.

Kommunfullmäktige har även beslutat om likalydande delar av ägardirektiv för stadens helägda bolag. I det ingår att bolagen ska utföra sitt uppdrag utifrån demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot alla former av diskriminering. Vidare ska bolagen ha god affäretik och ett aktivt anti-korrupsionsarbete. För stadens fastighetsförvaltande bolag framgår av ägardirektiven att förvaltningen ska hålla god kvalitet och tillgodose de boendes och övriga brukares behov av trygghet, trivsel och service.

Övriga styrande dokument

Kartläggningen av styrmiljön för området visar att det finns många styrande dokument som angränsar till området, och de gråmarkerade dokumenten nedan avser kommande styrning. Utöver det styrs flera av de berörda verksamheterna genom lagstiftning. För att få tydlighet och god effekt som styrande dokument föreslås detta program enbart fokusera på direkt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.

Omvärldsbevakning

Göteborg är sedan februari 2020 medlem i Nordic Safe Cities. Ett av stadens fokusområden 2020 har varit arbetet med ett nytt trygghetsskapande och brottsförebyggande program. Genom medlemskapet i Nordic Safe Cities har Göteborg haft tillgång till kunskap och expertis från såväl Norge som Danmark. Ett särskilt utbyte har skett med Köpenhamns kommun om deras trygghetsfrämjande och brottsförebyggande program Sikker By. Detta program antogs 2010, och 2018 kompletterades programmet med en strategi vars övergripande mål är att tryggheten ska öka och brottsligheten minska. Strategin syftar till att öka samverkan och tydligare mäta

effekterna av stadens insatser. Uppföljningen av programmet 2020 visar en såväl ökad trygghet som minskad brottslighet.

Stockholms stad antog 2020 ett trygghetsprogram som anger inriktningen för det brottsförebyggande arbetet för perioden 2020 - 2023. Programmet visar att det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet är prioriterat i Stockholm och ger en struktur för hur arbetet ska planeras, genomföras, kommuniceras och följas upp.

Malmö har inget program på övergripande nivå men arbetar systematiskt med modellen EST, effektiv samordning för trygghet, som bygger på kunskapsbaserad brottsprevention vars mål är att förebygga brott och otrygghet genom tidiga insatser. Malmö stad har även ett IT-stöd som ger möjlighet att kartlägga och analysera sådant som kan vara otrygghetsskapande. Detta möjliggör ett kunskapsbaserat arbete samt effektiv och systematisk samverkan mellan olika aktörer. Malmö stad arbetar även med ett vetenskapligt grundat system för det förebyggande arbetet, kallat CTC (Communitys That Care) som går ut på att skapa goda och trygga uppväxtvillkor för barn och unga.

Andra viktiga aktörer i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet

Brottsförebyggande rådet, BRÅ

Brå är en myndighet under justitiedepartementet och har till uppgift att bidra till kunskapsutvecklingen inom rättsväsendet och det kriminalpolitiska området samt att främja brottsförebyggande arbete. Brå stödjer det lokala brottsförebyggande arbetet genom bland annat olika skrifter och handböcker, konferenser och ekonomiskt stöd.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har fått ansvaret för att utveckla det brottsförebyggande arbetet på regional nivå utifrån regeringens nationella program, Tillsammans mot brott. I uppdraget ingår att:

- stödja utvecklingen av ett kunskaps- och problembaserat lokalt och regionalt brottsförebyggande arbete,
- bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att förebygga brott,
- stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom det brottsförebyggande området och
- stödja och initiera kommunöverskridande brottsförebyggande åtgärder.

Polismyndigheten

Ett av Polismyndighetens huvuduppdrag är att arbeta brottsförebyggande och detta arbete ska bedrivas kunskapsbaserat och långsiktigt. Polismyndigheten ska även ha en nära samverkan med många olika aktörer inom det brottsförebyggande området. I och med ombildningen till en myndighet 2015 inrättades två nya funktioner i Polismyndigheten, områdespolis och kommunpolis. Områdespolisernas uppdrag är att arbeta långsiktigt med kontaktskapande, brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete utifrån den lokala problembilden. Kommunpolisernas uppdrag är att säkra kontinuitet i arbetet med samverkan med kommunerna och andra lokala aktörer utifrån behov. Huvuduppdraget är att driva och vara en motor i polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete.

Kriminalvården

Kriminalvården är en viktig aktör i det brottsförebyggande arbetet genom uppgiften att verka för att förebygga återfall i brott. Kriminalvården arbetar med olika former av

motiverande insatser och bedriver en rad behandlingsprogram. För de klienter som avtjänar fängelsestraff finns också frigivningsförberedande åtgärder, till exempel särskilda utslussningsåtgärder, utbildning och arbete eller annan sysselsättning där kommunerna spelar en viktig roll. Det återfallsförebyggande arbetet kräver inte sällan flera och långvariga insatser i samverkan med kommunen.

Näringslivet

Inom näringslivet är det brottsförebyggande arbetet en central fråga då många företag drabbas av brottslighet. Företag kan också användas som brottsverktyg inom den ekonomiska och organiserade brottsligheten. Utöver det har näringslivet en värdefull roll i det trygghetsskapande arbetet, där möjligheter till försörjning och en stabil social tillvaro är viktiga ingredienser. I rollen som arbetsgivare har företag möjlighet att förebygga oegentligheter och stödja medarbetare som är i behov av insatser. Näringslivet och dess branschorganisationer är därmed viktiga i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.

Civilsamhället

Civila samhällets aktörer har stor betydelse för att stärka sociala förmågor och motverka utanförskap och därmed också för att öka tryggheten och förebygga brott. Här finns en stor mångfald av aktörer, från idrottsrörelsen och annat föreningsliv till organisationer som stöttar brottsoffer eller de som vill lämna ett kriminellt liv. Civilsamhället är även en viktig aktör när det gäller trygghetsvandringar. Inom det civila samhället finns organisationer vars huvudsakliga verksamhet bedrivs inom det trygghetsskapande och brottsförebyggande området. Det kan handla om att driva opinion, bedriva analysarbete eller ge stöd och vägledning till övriga aktörer i samhället.

Utgångspunkter för kommunens rådighet i frågor om trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete

Såväl trygghetsskapande som brottsförebyggande arbete är något som inryms i det som utgör en kommuns uppdrag enligt den allmänna kompetensbestämmelsen i kommunallagen, som innebär att en kommun själv får ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller deras medlemmar. Det finns inget övergripande kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete, men kommunerna har ett lagstadgat ansvar för stora delar av de verksamheter där mycket av det framför allt trygghetsskapande, men även brottsförebyggande, arbetet sker. En viktig utgångspunkt för kommunens samverkan med andra myndigheter, civilsamhälle och näringsliv inom det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet är att se till kommunens huvuduppdrag och lagstadgade ansvar gentemot sina invånare.

Socialtjänsten

Socialtjänsten har ett tydligt trygghetsfrämjande uppdrag som även är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet. Enligt socialtjänstlagen ska kommunen verka för att förhindra att barn och unga far illa, verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och ge råd, stöd och annat bistånd till familjer, enskilda och andra grupper som behöver det. Socialtjänsten har även i uppdrag att på olika sätt arbeta uppsökande och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. Att tidigt få kännedom om individer som löper risk för att utveckla allvarlig kriminalitet är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet. Socialtjänstens arbete mot missbruk och beroende är ytterligare en viktig del, bland annat mot bakgrund av kopplingen mellan våldsbrott, narkotikaförsäljning och missbruksproblematik. Andra exempel på trygghetsfrämjande insatser som bidrar till det

brottsförebyggande arbetet är föräldraskapsstöd, stöd och hjälp till barn som bevittnar våld eller andra övergrepp samt stöd till personer som utsätts för hedersrelaterat våld. En del i socialtjänstens brottsförebyggande arbete är insatser till individer för att de ska lämna kriminella grupperingar eller våldsbejakande extremistiska miljöer. Till socialtjänstens uppgifter hör också att verka för att den som utsatts för brott och hans eller hennes närstående får stöd och hjälp samt att särskilt beakta våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hjälp.

Skolan

Skolväsendet bidrar också med viktiga insatser för det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet. En trygg skolgång och att gå ut skolan med goda kunskaper är en stark skyddsfaktor och kan indirekt minska risken för kriminalitet och utanförskap. Att ett barn eller en ungdom dras in i eller utsätts för kriminalitet kan vara tecken på att barnet eller ungdomen far illa. Skolpersonal har en skyldighet att anmäla misstankar om oro för att barn och unga far illa till socialnämnden, vilket kan bidra till att tidigt upptäcka behov av stöd- och hjälp och på så sätt också verka förebyggande. Skolornas arbete att motverka kränkande behandling och undervisning om brottslighet och dess konsekvenser kan också verka brottsförebyggande. Skolan är även en plats, utöver familjen, där barn och unga får förutsättningar för grundläggande demokratiska värderingar och har möjlighet att erbjudas kompensatoriskt stöd.

Övriga kommunala insatser

Kommunerna har planmonopol, vilket innebär att kommunerna har ansvar för planering, utformning och utveckling av den fysiska miljön. Planarbetet ska enligt plan- och bygglagen bidra till en från social synpunkt god livsmiljö. I detta ingår aspekter som trygghet och hälsa. Risken för brott och otrygghet kan minska genom att perspektiven beaktas vid planering, utformning och underhåll av exempelvis bostadsområden, parker och torg.

Kommunerna kan också förebygga och upptäcka ekonomisk brottslighet och andra missförhållanden genom tillsynen av försäljning av folköl, tobak och livsmedel i butiker. Tillståndsenhetens ansvar med att besluta om och följa upp beviljade serveringstillstånd av alkohol på restauranger och barer är av stor vikt för att motverka osund konkurrens och organiserad brottslighet. Att kommunen som offentlig aktör har väl utarbetade rutiner och kontroller vid upphandling, inköp av varor och tjänster är också av betydelse i ett brottsförebyggande perspektiv. Kommunerna ansvarar dessutom för den fysiska säkerheten i offentliga lokaler samt lokala ordningsföreskrifter.

Eventuellt kommande kommunal rådighet över det brottsförebyggande arbetet
Kommunernas bidrag till det brottsförebyggande arbetet är inte tydligt definierat och därmed komplicerat att följa och mäta effekterna av, då ansvaret inte tydligt framgår av lagstiftning samt bedrivs på olika sätt över landet. Regeringen har därför tillsatt en särskild utredare som ska föreslå hur ett lagstadgat kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet bör utformas och vilka verksamheter som bör omfattas av ett sådant ansvar. Utredningen är en del i regeringens 34-punktsprogram med ytterligare åtgärder mot gängkriminalitet och uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2021. Stadsledningskontoret har följt den nationella utredningen och betänkandet kommer att beaktas i det fortsatta arbetet.

Arbetsprocessen

Förslaget till trygghetsskapande och brottsförebyggande program har utarbetats genom en arbetsgrupp med representanter från stadsledningskontoret och social resursförvaltning. Arbetsgruppen har genomfört dialoger med ett urval av berörda förvaltningar inom ramen för arbetet med programmet.

Dialog med råden

Separata dialoger har genomförts med Göteborgs Stads HBTQ-råd, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för funktionshinderfrågor, Göteborgs Stads pensionärsråd, Angereds interreligiösa råd, Studentforum samt ungdomsfullmäktige. Representanter från kommunstyrelsens råd och forum har också inbjudits till en gemensam workshop. Samtalen har kretsat kring erfarenheter av otrygghet och brott och hur staden kan bidra till ökad trygghet och minskad brottslighet. Dialogerna med råden har varit en viktig utgångspunkt i problembeskrivningarna och strategierna i programmet. Ett återkommande tema i dialogerna har varit att trygghet är en fråga som måste angripas i grunden genom ett långsiktigt förebyggande arbete där alla inkluderas. Trygghet benämns som respekt, delaktighet och tillit samt möjligheten att kunna röra sig fritt över staden och kunna vara sig själv, oavsett vem man är eller definierar sig som. Ett flertal vittnar om erfarenhet om hatbrott. Flera lyfter även vikten av att staden har kompetens om olika gruppers behov och situation.

Även Göteborgs Stads trygghetsråd har informerats om arbetet med programmet och fört dialog om dess innehåll.

Central lägesbild

En utgångspunkt i arbetet med programmet har varit den centrala lägesbilden avseende trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet i Göteborgs Stad. I lägesbilden har samtliga förvaltningar och bolag redogjort för sitt arbete samt analyserat vilka utvecklingsbehov som föreligger. Från lägesbilderna framkommer bland annat att:

- Det saknas gemensam definition av vad ett trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete innebär i ett Göteborgs-perspektiv.
- Göteborgs Stad bedriver ett omfattande arbete inom det trygghetsskapande och brottsförebyggande området men samordningen av dessa behöver stärkas.
- Olikheten mellan de olika geografiska områdena i staden är en utmaning. För ett effektivt och likartat arbete i staden behöver ett tydligare ansvar utpekats.
- De aktiviteter som genomförs saknar i flera fall utvärdering av eventuella effekter.
- För att motverka välfärdsbrottslighet behöver staden utveckla sitt kontrollarbete.

Lägesbilden redovisades till kommunstyrelsen i samband med årsrapporten för 2020.

Problembeskrivning

Utifrån dialoger med kommunstyrelsens råd, avstämningar med förvaltningar och bolag, lägesbilder, lokala undersökningar från Göteborg samt genomgång av forskning och nationell statistik, har arbetsgruppen identifierat ett antal problemområden. Dessa har varit centrala genom processen med att ta fram ett nytt trygghetsskapande och brottsförebyggande program. Problembeskrivningarna framgår i programmet i relation till respektive mål.

Programmet

Övergripande mål

Det övergripande målet för programmet är att Göteborg är en trygg och säker stad där vi tar ansvar och bidrar till ökad trygghet och minskad brottslighet. Målet uppmanar till en kraftsamling, där alla bidrar utifrån sina möjligheter och förutsättningar för att skapa ett tryggare och säkrare Göteborg.

Mål

Det övergripande målet är i sin tur nedbrutet till två huvudområden varav det första tar sikte på de viktigaste faktorerna i arbetsprocessen som krävs för att staden ska kunna bedriva ett effektivt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Målen för arbetsprocessen fokuserar på att öka kunskapen och öka samverkan. Det andra området fokuserar på arbetets inriktning och innehåller mål för de olika åtgärder som kan vidtas mot antingen grupper, individer, platser eller situationer. Arbetets inriktning fokuserar på att minska otryggheten till följd av rädslan att utsättas för brott, minska risken för brott i specifika miljöer/situationer samt minska motivationen att begå brott. Arbetsprocessen är en förutsättning för att få effekt inom de områden staden behöver fokusera för att öka tryggheten och minska brottsligheten.

Strategier och ansvariga

Till varje mål finns ett antal strategier för att nå måluppfyllelse. Dessa kopplar till problembeskrivningarna som lyfts i programmet. För att operationalisera strategierna ska nämnder och styrelser utforma åtgärder, insatser och aktiviteter.

För varje strategi anges ansvariga nämnder och styrelser och deras ansvar framgår av programmet. Även nämnder och styrelser som inte direkt nämns i ansvarsutdelningen ska ta ställning till om de har möjlighet att bidra till helhetssyn i måluppfyllelsen.

Uppföljning av programmet

Stadsledningskontoret kommer att följa upp programmet vid två tillfällen under giltighetstiden. Deluppföljning genomförs 2023. Uppföljningen fokuserar på hur arbetet med programmets strategier fortlöper i relation till målen. Det sker främst genom dialog med verksamheter. Som deluppföljning genomförs även en processutvärdering. Den kommer att fokusera på några av programmets strategier inom arbetsprocessens mål, utifrån kvaliteten på samordning och samverkan samt på vilket sätt och i vilken mån arbetet bedrivs kunskapsbaserat. Detta är en viktig förutsättning för att generera resultat inom målen för arbetets inriktning.

Under programperiodens sista år görs resultatuppföljning i förhållande till programmets samtliga mål. En utvärdering genomförs utifrån måluppfyllelse, relevans och effekter. Uppföljningarna rapporteras till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Även Göteborgs stads trygghetsråd har i uppgift att följa arbetet med programmet.

Stadsledningskontorets bedömning

Kommunen har stor rådighet gällande det främjande och förebyggande arbetet vilket har avgörande betydelse för människors livssituation. Tidiga åtgärder och insatser för förbättrade livsvillkor kan, och ska, bedrivas under hela livet. Det är alltid bättre att tidigt främja en positiv utveckling och förebygga än att försöka bryta ett negativt förlopp i ett senare skede. För att kunna hantera de utmaningar som sker i närtid behöver staden parallellt arbeta med mer direkta och riktade insatser. Uppdraget från kommunstyrelsen

var att ta fram ett nytt trygghetsfrämjande och brottsförebyggande program. För att skapa tydlighet gentemot det långsiktigt främjande arbetet, inom exempelvis programmet för Jämlik stad, bedöms benämningen trygghetsskapande bättre spegla programmets syfte och innehåll. Göteborgs stad är en viktig aktör för det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet och har en möjlighet att kraftsamla inom området. Genom ett förtydligat program är avsikten att öka kunskap, medvetenhet, ansvar och samordning mellan stadens förvaltningar och bolag och även med externa aktörer. Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2021–2026 visar riktningen för stadens arbete för en stad med ökad trygghet och minskad brottslighet.

Ett flertal av programmets strategier bedöms rymmas inom stadens grunduppdrag och finns formulerade i lagtexter, reglementen, ägardirektiv och andra styrande dokument. Detta då merparten av de kommunala välfärdsinsatserna kan antas ha trygghetsskapande och brottsförebyggande effekter, även om uppdraget inte finns definierat i nuvarande styrning. Utmaningarna inom området gör dock att varje enskild verksamhet, nämnd eller styrelse ofta har begränsat handlingsutrymme att agera på egen hand.

Stadsledningskontorets bedömning är att stadens gemensamma rådighet nu samlas i ett program vilket bedöms förbättra möjligheten till planering, uppföljning och utvärdering av stadens insatser utifrån ett trygghetsskapande och brottsförebyggande perspektiv. Stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande program tydliggör att arbetet är prioriterat och underlättar samsyn kring riktningen för stadens gemensamma insatser.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att förslaget till program skickas ut på remiss till byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, lokalnämnden, nämnden för funktionsstöd, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, nämnden för konsument och medborgarservice, park- och naturnämnden, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden, Förvaltnings AB Framtiden, Göteborg Business Region, Higab, Göteborg & Co, Göteborgs Kollektivtrafik AB, Försäkrings AB Göta Lejon, kommunstyrelsens råd samt till Polismyndigheten och Kriminalvården. Avseende styrelsernas remissvar ansvarar klustermödrarna för att involvera berörda dotterbolag.

Remissen avser hur berörda parter ser på de problem som programmet adresserar samt om målen tydliggör riktningen för stadens gemensamma insatser. Vidare ska remissinstanserna ta ställning till strategiernas genomförbarhet och relevans utifrån de behov och de utmaningar staden gemensamt står inför samt om strategierna bedöms leda till måluppfyllelse. Bedömningarna i remissvaren kan med fördel innehålla konkreta förslag på hur målgruppsperspektiv kan förstärkas inom ramen för mål och strategier i programmet. För de nämnder som utpekats ett särskilt ansvar i programmet behöver remissvaren även omfatta vilka förutsättningar nämnden har för att hantera detta. Om någon nämnd eller styrelse förfogar över ytterligare relevanta ansvarsområden för att bidra till arbetet bör det framgå av remissvaren.

Lisbeth Nilsson

Eva Hessman

Direktör Utveckling av stadens
verksamheter

Stadsdirektör

Förslag till remittenter:

Byggnadsnämnden

Fastighetsnämnden

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Idrotts- och föreningsnämnden

Kulturnämnden

Lokalnämnden

Nämnden för funktionsstöd

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning

Nämnden för konsument och medborgarservice

Park- och naturnämnden

Socialnämnd Centrum

Socialnämnd Hisingen

Socialnämnd Nordost

Socialnämnd Sydväst

Trafiknämnden

Utbildningsnämnden

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Förvaltnings AB Framtiden

Business Region Göteborg AB

Higab AB

Göteborg & Co AB

Göteborgs Kollektivtrafik AB

Försäkrings AB Göta Lejon

Kommunstyrelsens råd

Polismyndigheten

Kriminalvården.